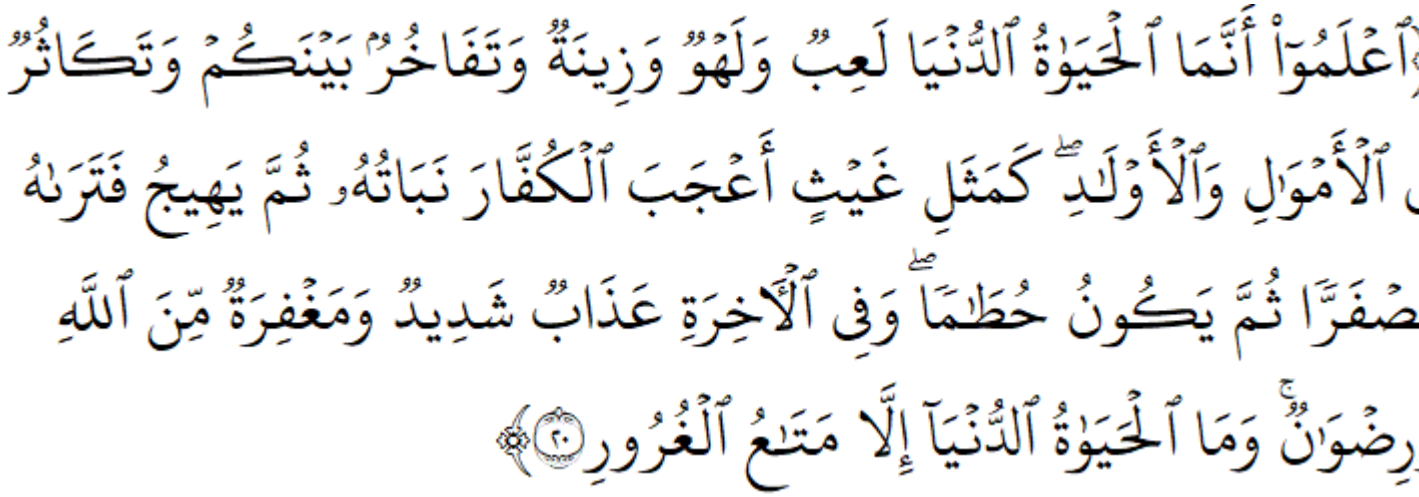
Haqiiqaa (Dhugaa) Jireenya Addunyaa-Kutaa 1

Description

Tafsiira (Ibsa) suuratu Al-Hadiid hanga kutaa 6 ilaalle jirra. Kutaa 7ffaa keessatti maalummaa jireenya addunyaa ni ilaalla. Jireenyi addunyaa namoonni dheebotanii fi irratti wal fixaniif tuni maalidhaa? Haqiiqaan (dhugaan keessa) ishii akkamii? Namni sirritti keessaa fi dhuma jireenya addunyaa yoo beekin gubbaa ilaalun ni gowwooma. Amma tafsiira suuratu Al-Hadiida kutaa torbaffaa itti fufnu.

â€œJireenyi addunyaa tapha, lahw, faaya, jidduu keessanitti dhaadannoo, qabeenyaa fi ilmaan baayâ€™ifachuu qofa akka taate beekaa. Fakkeenyi [ishii] akka bokkaa biqilaan isaa kuffaara dinqisiisee ergasii gogee daalachaâ€™aa taâ€™e argitu, ergasii caccabaa taâ€™uuti. Aakhiratti adabbii cimaa fi Rabbiin irraa araaramaa fi jaalalatu jira. Jireenyi addunyaa mataaâ€™u [nama] gowwoomsitu malee waan biraati miti.â€• Suuratu Al-Hadiid 57:20

Asitti â€œkuffaarâ€• jechuun qotee bultoota ykn namoota midhaan facaasaniidha. Hiikni biraa â€œKuffaarâ€•-namoota Rabbitti hin amanneedha. Mataaâ€™u jechuun wanta yeroo gabaabaf itti fayyadamanii ergasii dhumatuu fi baduudha.

Keeyyata tana keessatti Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa wantoota addunyaa tana keessatti nama gowwoomsan ramaddii gurguddaa shan jalatti walitti qabuun ni ibse. Isaanis: Tapha, lahw (bashannana), faaya, wal-jidduutti dhaadachuu, qabeenyaa fi ijoollee baayâ€™ifachuudha.

Addunyaa keessatti ramaddi gurguddaa kanaan ala ramaddin biraa namoonni ittiin wal dorgaman jiraa? Dhugumatti, faaydan addunyaa namoonni umrii fi humna ofii itti fixan tapha, bashannana, faaya, dhaadannoo, qabeenyaa fi ijoollee baayâ€™ifachuu bira hin darbu.

Fakkeenya armaan oli aayah keessatti kenname sirritti hubachuuf mee bakka lamatti haa qoonnu. Tokkoffaa- wantoota shanan armaan olii, 2ffaa- ilma namaa

Wantoota shanan kanniin manasxirii nama gowwoomsun osoo hin taâ€™in manasxirii dhugaatiin yoo ilaalle, fakkeenyi isaanii akka biqilaa roobni itti roobee biqileeti. Dhugumatti jireenyi addunyaa jalqaba irratti biqilaa waqtii gannaa lafaa ol biqiluutin wal fakkaatti. Ergasii biqilaan kuni yeroo birraan bariâ€™u **miidhaginni isaa qotee bulee dinqisiisa**. Haaluma kanaan, jireenya addunyaa yommuu garmalee miidhagdu kaafiraa fi nama iimaanni isaa dadhabaa taâ€™e dinqisiifti. Ergasii jiâ€™oota birraa gara dhumaatti biqilaa ykn midhaan kanarraa magariisni deemun **gogee daalachaaâ€™a**. Gogee dalachaaâ€™un kuni oomishaaf guutuu taâ€™uu agarsiisa. Jireenyi addunyaas haaluma kanaan guuttamti. Ergasii biqilaan kuni gogee erga daalachaaâ€™e booda **lafarratti caccaba**. Magariisni duraan nama dinqisiisu homaa hin hafu. Haftee malee homtu hin mulâ€™atu. Jireenyi addunyaas haaluma kanaani. Dhumti ishii caccabuu fi baduudha.

Wantoota shanan kanniin keessaa akka fakkeenyaatti â€œfaayaâ€• haa fudhannu. Faaya jechuun wanta miidhagaa nama hawwatuudha. Fkn, manni wantoota adda addaatin ni faayama. Jalqaba manni ni ijaarrama. Ergasii yommuu faayamee xumuramu, **akkuma midhaan magariisaa nama dinqisiisa**. San booda akkuma midhaan **gogee daalachaaâ€™u** manni kunis **dulloomee fokkata**. Akkuma midhaan erga gogee booda **caccabu**, manni kunis takkaa **dulloomee kufa**, takkaa immoo balaan itti buâ€™un **caccabe daaraa taâ€™a**. Kunoo jireenyi addunyaa namni ittiin of tuuluu fi akka guddaatti ilaalu kana fakkaatti. Telefoona harka qabdu, konkolaataa si dharraasisu, gamoo si hawwiisisuu fi meeshaalee addunyaa biroo fakkeenya kanaan wal bira qabi. Hundi isaanitu fakkeenya kanaan kan walitti galan taâ€™e argita. â€œ **Jireenyi addunyaa mataaâ€™u [nama] gowwoomsitu malee waan biraati miti.â€•** (Mataaâ€™u jechuun wanta yeroo murtaaâ€™ef itti fayyadamanii ergasii baduudha. Kan akka meeshaa, nyaata, dhugaati, uffata, qabeenya fi kkf.) Namni dhuma jireenya addunyaa hin hubanne, wanta jalqaba irratti arguun gowwoomun qananii turaa Aakhiratti argatu dhaba.

Gara jireenya ilma namaatti yoo dhufne immoo, namni jalqaba yommuu dhalatu, miidhagaa nama dinqisiisuu biqilaa lafaa ol biqiluun wal fakkaata. Akkuma biqilaan yeroo magariisa taâ€™ee firii buufachuu jalqabu nama dinqisiisu, mucaan kunis yeroo daaâ€™imummaa, ijoollummaa fi dargaggummaa isaatti nama dinqisiisa. Biqilaan firii baadhachuun goguu fi daalachaaâ€™u jalqaba. Haaluma kanaan namni kunis guddate gara jaarsummaatti dhiyaata. Fuulli, amalli fi haalli isaa jijjiramu jalqaba. Midhaan erga gogee fi daalachaaâ€™e booda caccabee citaa taâ€™a. Namni kunis umrii jaarsummaa keessa seenun dadhabaa, humna kan hin qabne, sochoâ€™uun kan itti ulfaatu taâ€™a. Hanga siree irraa hin sochoone gaha. Jireenyi namaa addunyaa keessatti kunoo akkana. Kana booda maaltu jira ree? Kana booda duuti ni dhufti. Duâ€™anii achiin hafuun waan hin jirreef, qorannoo fi jazaan Guyyaa Qiyaamaa ni dhufa. Kanaafi ni jedha: **â€œAakhiratti adabbii cimaa fi Rabbiin irraa araaramaa fi jaalalatu jira.**â€•

Aayah keessatti bakka zurraaâ€™a jedhu jechi kuffaar jedhu ni filatame. Kuffaar jechuun namoota Rabbiitti, Guyyaa Qiyaamaa fi hundeewwan iimaanaa hafanitti hin amanneedha. Ammas, hiikni biraa kuffaara- namoota midhaan facaasaniidha. Zurraaâ€™a jechuunis namoota midhaan facaasaniidha. Garuu bakka â€œzurraaâ€™aâ€• jedhu jechi â€œkuffaarâ€• kan filatameef, addunyaa tanaan guutumaan guututti kan goowwoomu kuffaara (namoota Rabbii fi Guyyaa Qiyaamaatti hin amannee) taâ€™uu agarsiisufi. Sababni isaas, Aakhiratti waan hin amnneef qananiin guddaan addunyaa caalu isaan abdatan hin jiru. Kanaafu, sadarkaa jalqabaa irratti fakkeenyi kuni isaanitti kan qajeeludha.

Mee amma wantoota shanan armaan olii nama gowwoomsu balâ€™inaan haa ibsinu:
1-Laâ€™ab (tapha)- kuni hojii jabaa fi cimaa hin taaneedha. Taphni hojii daaâ€™immanii fi ijoollee keessatti ni baayâ€™ata. Marsaan ijoollummaa marsaa taphaati. Namoonni biroos garaagarummaa umrii fi sammuu irratti hundaaâ€™e tapha ni taphatu. Marsaa taphaatiin alatti tapha keessa daangaa darbuun dadhabinnaa fi gadi aantummaa sammuu agarsiisa. Haala namootaa keessatti taphni ni baayâ€™ata.[1] Fakkeenyaaf, xiyyaan darbachuu, bishaan daaku fi keessatti taphachuu.

2-Lahwâ€“ ifaajee fi gadda irraa kan kaâ€™e dhiphinnaa fi hifannaa nama keessatti uumame oofuuf dubbis taâ€™e hojii namni nafsee ofii ittiin bashannansiisudha. Fakkeenyaaf, kaartaa fakkii ofirraa qabu taphachuu, mobaayili irratti geemi taphachuu fi kkf. Ingiliffaan, â€œDiversionâ€• Amaariffaan â€œá‹›á‹›á‰³â€• jechuun hiikan. Afaan Oromootiin jechi itti dhiyaatu, â€œBashannanaâ€•

Hayyoonni Afaan Arabiffaa jecha lahw jedhu taphaan hiiku. Garuu hundee jecha lahw jedhu yoo qoranne, hiika wanta tokko irraa wanta biraatiin koâ€™oomu akka taâ€™e ni arganna.[2] Lahw hiika hojii jabaa tokko irraa garagaluun wanta biraatiin of koâ€™oomsu qaba. Akkana ni jedhama: lahaa anhu- wanta tokko irraa garagalee, lahaa bi shayâ€™in- wanta tokkoon of koâ€™oomse. Imaamu ibn Al-Qayyim, â€œTaphni qaamaf, lahw immoo qalbiif taâ€™aâ€• jedha. Kanaafi, isaan lamaan bakka tokkotti Qurâ€™aana keessatti ni dhufu.[3] Namni osoo hojii tokko hojjatu qalbiin isaa wanta biraa waliin tan koâ€™oomtu taâ€™uu dandeessi. Fakkeenyaf, qaaman salaata ni salaata. Garuu qalbiin isaa addunyaa waliin koâ€™oomti.

Hojiin namoonni addunyaa keessatti hojjatan baayâ€™een isaa kaayyoo Rabbiin gammachiisuu fi buâ€™aa guddaa Aakhiratti isaaniif buusu keessa waan hin jirreef taphaa fi bashannana (lahw) malee homaayyu miti. Hojiin isaanii kuni wanta baayâ€™ee guddaa irraa wanta baayâ€™ee xiqqaa fi gatii hin qabneen waan isaan koâ€™oomseef gatiin isaa hin dabalu.

Namoota meeqatu taphaa fi bashannaan gowwoomun kuusaa Aakhirah dhabu. Warra cimanii hojjatan taâ€™uun addunyaa keessatti hojii gaarii facaafachuun zalaalamiif turaa fi hanga Guyyaa Qiyaamaa isaaniif kan guddatu gochuu ni dandaâ€™u turan.

Osoo qotee bulaan yeroo qonnaa fi facaasaa taphate, bashannanee fi wanta facaasaa isaa keessatti isa hin fayyanneen koâ€™oome, waqtiin oomishaa yommuu dhufu, namni kuni namoota buâ€™aa buufatan waliin callaa (oomisha) isaa haamachu ni dandaâ€™a jettee ni yaaddaa? Yommuu warri waqtii qonnaa fi facaasaa sirritti hojjataa turan, waqtii oomishaa oomisha isaanii haammatan, namni kuni immoo gaabbi fi kasaaraa haammata. Namoota buâ€™aa buufatan gootaraa fi mana isaanii waan gaarii fi soorataan kan guutan taâ€™ee arga. Qalbii fi nafseen isaa immoo gaabbii fi laalaan guuttamti. (Guyyaa Qiyaamas haalli akkanuma. Namoonni harâ€™a addunyaa keessatti Rabbiif ajajamu dhiisanii wanta biraatin of koâ€™oomsanii fi taphatan, yommuu warri Rabbiif ajajamaa turan buâ€™aa guddaa buufatanii qananiâ€™an, isaan immoo gaabbin, laalaa fi kasaaraadhaan gubatu.)

Taphaa fi bashannani Rabbiin faallessuu keessatti yoo taâ€™e immoo waan gaarii dhabuu qofa osoo hin taâ€™in Guyyaa Qiyaamaa balaa fi adabbii guddaa namatti fida. Faallaa kanaa, hojiin faayda guddaa qabu, Guyyaa Qiyaamaa buâ€™aa guddaa buusu amaloota lama qaba:
1ffaa-Guyyaa Murtii muâ€™minni (namni amane) hojii kanaan mindaa guddaa argata.
2ffaa-Qaroominni fi misoomni addunyaa kheeyri malee sharriin keessa hin jirre hojii gaarii kana irraa

argamuu.

Haala kanaan hojiin Muslimootaa barnoota Islaamaa hordofan hojii namoota biroo irraa adda baafama. Ogummaa olâ€™aanan addunyaa fi Aakhira walitti fidu dandaâ€™u.[4] Muslimoonni seenaa keessatti Aakhiraf hojjachuu waliin qaroominna guddaas hojjatanii jiru.

Kaafironni immoo Aakhiratti waan hin amanneef hojiin isaanii tapha malee homaayyu miti. Mee â€œTaphaâ€• sirritti itti xinxalli. Namoonni wanta tokko taphatan, wanta san hanga taphatan taphatanii ergasii ni dhiisu. Yeroo muraasaaf erga of bashannansisanii booda hojii taphaa san dhiisanii deemu. Taphni buâ€™aa guddaa fi itti fufaa taâ€™ee isaaniif hin buusu. Amma mee ilaali, â€œYeroo taphaaâ€• umrii kaafironni addunyaa keessa jiraataniin wal bira qabi. â€œTaphaâ€• immoo hojii kaafironni hojjataniin wal bira qabi. Kaafironni hojii gaariis badaas ni hojjatu. Ergasii yeroon isaanii yoo dhufe ni duâ€™u. Guyyaa Qiyaamaa hojii isaanii irraa buâ€™aa gaarii ni argatuu? Gonkumaa hin argatan. Kasaaraadha. Akkuma namoonni waa taphatan, buâ€™aa tokko malee hojii taphaa of duubatti gatanii biraa deeman, kaafironnis hojii isaanii of duubatti gatu. Hojiin isaanii buâ€™aa itti fufaa isaaniif hin buusu. Kanaafu, nama Aakhiratti hin amanneef jireenyi addunyaa taphaa fi bashannana qofa. Nama Aakhiratti amanuuf immoo iddoo hojii gaarii itti hojjate gammachuu fi qananii abadii itti argatuudha. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa ni jedha:

وَمَا ٱلْحَيَوٰةُ ٱلدُّنْيَآ إِلَّا لَعِبٌ وَلَهْوٌ ۖ وَلَلدَّارُ ٱلْءَاخِرَةُ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يَتَّقُونَ ۗ
أَفَلَا تَعْقِلُونَ ٣٢

â€œ**Jireenyi addunyaa taphaa fi bashannana malee waan biraati miti. Dhugumatti warra [Rabbiin] sodaataniif ganda Aakhiraatu caala. Sila hin hubattanii?â€•** Suuratu Al-Anâ€™aam 6:32
Wanti asitti hubatamu qabu wanti Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa addunyaa keessatti uume taphaa miti. Hojiin Rabbii tapha irraa kan fagaatedha. Garuu wanti namoonni baayâ€™een jireenya addunyaa keessatti hojjatan taphaa fi bashannana. Kanaafu, jireenya addunyaa isaanii taphaa fi bashannana jenne ibsuu dandeenya. *Hojiin isaan hojjatan buâ€™aa itti fufaa zalaalamiif turu waan hin qabneef jireenyi addunyaa isaanii taphaa fi bashannana.* Gandi Aakhirah immoo yeroo hundaa turtuu fi qananiin tan guuttamte waan taateef jireenya addunyaa caalti.

Itti fufaâ€¦

Kitaabban wabii:
[1] Tahriir wa tanwiir-27/401-402
[2] Al-Akhlaaqul Islaamiyyati-2/541, Abdurahmaan Habanka Medaaniyy
[3] Bidaaâ€™u tafsiir-3/354
[4] Al-Akhlaaqul Islaamiyyati-2/541-542

Date Created
January 12, 2020
Author

admin